

שאלה: מאז ילדותי אני רגיל להתפלל שמונה רק בתנועת שפתיים ולא להשמיע שום קול אפילו בלחש. כי כך חונכתי שעל פי הקבלה אסור להשמיע קול. כעת בלימודי בשולחן ערוך אני מוצא דבר פלא. שצריכים דוקא כן להשמיע לאזנים את המלים שבתפילה. כלום טעיתי כל החיים כיצד לקיים מצוה זו?

תשובה: הבה נראה לשון השולחן ערוך שהזכרת (סי' ק"א סעיף ב) שם נאמר:

"לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו. ואם אינו יכול לכיין בלחש, מותר להגביה קולו. והני מילי [=זאת אומרת] בינו לבין עצמו, אבל בצבור, אסור, דאתי למטרד צבורא [=יבלבל אותם מכוונת התפילה]: הגה - ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל, כדי שילמדו ממנו בני ביתו [=כי בזמנם לא היו לכולם סידורי תפילה מודפסים], מותר: עכ"ל.

וכך כתוב ברמב"ם (הל' תפילה פ"ה ה"ט). וכך גם כתוב בגמרא (ברכות לא, א).

אבל בספר הזוהר לכאורה הזהיר בשלשה מקומות דווקא לא להשמיע לאזנים. ושם נמצא פתרון למה הרבה מהנהגים על הקבלה לא עשו כראוי. בזהר ח"א (רט, ב) ובח"ב (רב, א) כתוב סתם לא להשמיע לאזניים. אבל במקום השלישי (רל ע"ב) כתוב מפורש שלא להשמיע לאזני חברו! משמע כי לאזני עצמו מותר. וכך צריכים להבין גם שני המקורות הראשונים שהבאנו מהזוהר. כמו "בא הכתוב השלישי ומכריע ביניהם".

אבל יש טעם הגיוני מאד מדוע אסור להסתפק בתפילה בלי להשמיע כל האותיות. ידוע כי יש ארבע אותיות שמשמעים ע"י הגרון (אהח"ע), ויש ארבע ע"י השימוש בחיך (גיכ"ק), ויש חמש אותיות ע"י תנועת הלשון (דטלנת), ויש חמש ע"י השיניים (זשרסץ), ויש ארבע אותיות ע"י תנועת השפתים (בומף). ומי שהוא רק מנענע את השפתים, שמונה עשרה אותיות מתוך כל ה-22 אותיות הוא רק מדמיין בדעתו שאמר, אבל באמת לא בטא אותן!

כידוע, גם הרמב"ם (פירוש על המשנה, אבות סוף פרק א) וכן ספר חרדים ועוד, כתבו כי מצות תפילה היא בדיבור, ולא די במחשבה. יוצא מזה שהמתפלל ומצמצם להפעיל רק את השפתיים, לא קיים חלילה מצות התפילה, שהיא מדאורייתא!

במאמר נפרד שכתבתי (הוא בסוף חלק שני של ספרי "לקט מהגיוני התורה, עמ' 1449 ואילך. הספר אזל אבל נמצא בתוכנה "אוצר החכמה") הבאתי

מהרבה מקובלים שכך פסקו שיש להשמיע לאזניים. ודי אפילו בלחש, אבל להשמיע. ושם הבאנו כי גם רבי חיים ויטאל, שבתחילה חשב שאין להשמיע לאזניים, בסוף ימיו חזר בו וקבע שכן יש להשמיע לאזניים. [ובדברי אריז"ל עצמו לא נאמר בזה כלום].

ולכן אשריך שתפשת את עצמך בעוד מועד. מהיום והלאה תתרגל להשמיע קצת את כל האותיות והנקודות של התפילה. ותעמוד קצת רחוק מהמתפלל העומד לידך, או שתכסה שפתותיך עם הטלית כדי להסתיר את הקול. ואפילו אם לא יגיעו שמיעת כל האותיות לאזניך, אלא השמעת לחש, כמו אדם הלוחש לאזני חברו איזה סוד, יצאת ידי חובה.

לתועלת הרבים הנני מצרף לכאן עותק של המאמר השלם.

ובזה נתקן לשעבר כל התפילות שהיו לנו מעודנו, שטרם ידענו על חיוב זה.